FIL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 26 ta' Settembru 2023

Appell numru 146/2022

Il-Pulizija
vs.
Allan MICALLEF

Il-Qorti rat is-segwenti:

A. L-IMPUTAZZJONIJIET

1. Dan huwa appell minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar il-21 ta' Marzu 2022 fil-konfront ta' Allan MICALLEF (detentur tal-karta tal-identita' bin-numru 555378M) li ġie mixli talli:

> Nhar il-11 ta' Awwissu 2021 u fil-jiem u xhur ta' qabel u ġranet wara ġewwa Ħaż-Żebbuġ:

(i) Mingħajr il-ħtieġa li jisraq jew li jagħmel il-ħsara kontra l-Liġi iżda biss biex jeżerċita dritt li jippretendi li għandu, ġiegħel bl-awtorita' tiegħu nnifsu lil Matthew Bartolo iħallas dejn jew jeżegwixxi obbligazzjoni tkun li tkun jew fixkel lil Matthew Bartolo fil-pussess ta' ħwejġu b'xi mod ieħor kontra l-liġi jew indaħal fi ħwejjeġ ħaddieħor;

(ii) Ġab ruħu b'mod tali li ta fastidju lil Matthew Bartolo u b'mod li kien jaf jew lil imissu kien jaf li dak li għamel kien ta' fastidju għal Matthew Bartolo; u

(iii) Bl-imġieba tiegħu kkaġuna lil Matthew Bartolo biża' li sejra tintuża' vjolenza kontra tiegħu jew kontra l-proprjeta' tiegħu jew kontra l-persuna jew il-

proprjeta’ ta’ xi ħadd mill-axxendenti, dixxendenti, aħwa jew familjari oħra tiegħu.

B. IS-SENTENZA APPELLATA

2. Permezz tas-sentenza aktar ‘il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta’ Ġudikatura Kriminali, wara li rat l-Artikoli 85, 251A(1)(a)(b) u 251B(1) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta’ Malta sabet lill-imputat appellant MICALLEF mhux ħati tat-tieni u tat-tielet imputazzjonijiet dedotti kontra tiegħu u lliberatu minn kull ħtija u piena dwarhom filwaqt li sabitu ħati tal-ewwel imputazzjoni u illiberatu bil-kundizzjoni li ma jagħmilx reat ieħor fi żmien sitt xhur mid-data tas-sentenza skont l-Artikolu 22(1) tal-Kapitolu 446 tal-Liġijiet ta’ Malta.

C. L-APPELL INTERPOST

3. Illi MICALLEF appella minn din is-sentenza fejn talab lill-Qorti sabiex filwaqt li tirrevokaha in kwantu sabet lill-appellant ħati tal-ewwel imputazzjoni u konsegwentement tilliberah minnha, tikkonferma l-kumplament tas-sentenza in kwantu ma sabitux ħati tat-tieni u tat-tielet imputazzjonijiet kif miġjuba kontra tiegħu u dan wara li stqarr is-segwenti (in suċċint):

> Illi mill-provi prodotti jirriżulta ċar li Matthew Bartolo wasal fuq il-post wara li l-argument bejn l-appellant u martu Ruth Busuttil kien spiċċa tant li Allan MICALLEF kien qiegħed jistenna fit-triq il-wasla tal-Pulizija. Illi mill-provi jirriżulta wkoll li l-appellant fl-ebda ħin u ċirkostanza ma daħal fil-proprjeta’ in kwistjoni u baqa’ fuq l-għatba tal-bieb in kwistjoni jistenna lil ibnu Ben;
>
> Illi l-element tar-reat ta’ ragion fattasi assolutament ma jikkonfigurax f’dak li verament seħħ fil-11 ta’ Awwissu 2021 u l-appellant ma jistax jifhem kif l-Ewwel Qorti sabitu ħati tal-ewwel imputazzjoni.
>
> Illi l-esponent iħoss li fl-agħar ipoteżi semmai kellu jiġi akkużat bi vjolazzjoni kontra l-proprjeta’ u mhux bl-akkuża ta’ raġion fattasi.

D. IL-PARTI ĠENERALI

4. Illi din il-Qorti hija Qorti ta’ reviżjoni. Ir-rwol tagħha huwa li tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati. Din il-Qorti ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta din

tkun għamlet apprezzament korrett tal-provi li jkunu inġiebu quddiemha. Dwar l-irwol ta’ din il-Qorti bħala Qorti tal-Appell Kriminali, fis-sentenza **Ir-Repubblika ta’ Malta vs. Emanuel ZAMMIT** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal hekk:

> kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

---

[1] Tal-21 t’April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u r-**Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina** 24 ta' April 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan** et, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża **Ir-Repubblika ta’ Malta vs Domenic Briffa** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta’ l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed”, u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il-verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

5. Għalhekk bħala regola[2] din il-Qorti tal-Appell Kriminali ma tagħmilx evalwazzjoni ġdida tal-provi u tiddeċiedi l-każ hi mill-ġdid b'mod li tissostitwixxi dak ix-xogħol li tkun għamlet il-Qorti tal-Maġistrati qabilha. Il-Liġi timponi l-obbligu fuq il-Qorti tal-Maġistrati li tagħmel l-analiżi tal-provi u tal-argumenti legali fil-kawża biex imbagħad tkun dik il-Qorti li tasal għall-konklużjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew mhux ħati tal-imputazzjonijiet li jkunu inġiebu għall-ġudizzju tagħha. Imbagħad jekk xi parti tħossha aggravata minn dik is-sentenza, il-Liġi tipprovdi r-rimedju ta' reviżjoni ta' dik is-sentenza quddiem din il-Qorti. Għalhekk bħala regola, ir-rwol ta' din il-Qorti mhux dak li tissostitwixxi x-xogħol li tkun għamlet il-Qorti tal-Maġistrati iżda li tirrevedi x-xogħol li jkun sar minn dik il-Qorti biex tara jekk il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx, legalment u raġonevolment, tasal għall-konklużjonijiet li tkun waslet għalihom. Din il-Qorti tagħmel dan billi tistħarreġ hi stess il-provi li jkunu inġiebu quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u l-argumenti li jkunu saru quddiemha. Tant hu hekk li huwa biss f'każijiet eċċezzjonali li din il-Qorti tista' taċċetta li jiġu prodotti provi ġodda fi stadju ta' appell.[3]

6. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, **<u>anke jekk in bażi tal-istess provi din il-Qorti setgħet tasal għal konklużjonijiet differenti</u>**, din il-Qorti xorta ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, u waslet għal konklużjoni jew waħda mill-konklużjonijiet li hija setgħet legalment u raġonevolment tasal għalihom in bażi għall-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha u allura tkun waslet għal konklużjoni li fiċ-ċirkostanzi tal-każ kienet korretta jew waħda mill-konklużjonijiet korretti li setgħet tasal għalihom, din il-Qorti ma tkunx tista tibdel dik il-konklużjoni sempliċiment għaliex ma tkunx taqbel magħha għax kienet konklużjoni differenti minn dik li din il-Qorti kienet tasal għaliha li kieku kienet qed tiddeċiedi hi l-każ.

7. Apparti minn hekk il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati. Biex il-

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.
[3] U dan biss fil-parametri tar-restrizzjonijiet imsemmija fl-artikolu 424 tal-Kodiċi Kriminali.

konklużjoni tal-Qorti tal-Maġistrati tkun tista' tiġi mibdula fl-istadju tal-appell, din il-Qorti trid tkun konvinta li, in bażi għall-provi u l-argumenti legali li tresqu quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, dik il-Qorti ma tkunx setgħet legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni li tkun waslet in kwantu bħala riżultat ta' dawk il-provi il-konklużjoni li tkun waslet għaliha l-Qorti tal-Maġistrati ma setgħetx tkun dik jew waħda minn dawk li tkun waslet għalihom. Dan allura jfisser li biex din il-Qorti tkun tista' tirrevedi jew tibdel dik il-konklużjoni jkun irid jirriżulta li l-Qorti tal-Maġistrati tkun b'xi mod żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha. Huwa frott ta' dan l-iżball li jkun sar mill-Qorti tal-Maġistrati li allura jagħti lok lil din il-Qorti tqis li ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet li jkunu ġew milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. F'dak il-każ allura ma jkunx jista' jingħad li l-Qorti tal-Maġistrati tkun setgħet legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni li tkun waslet għaliha biex b'hekk, din il-Qorti bħala Qorti tal-Appell Kriminali u allura qorti ta' reviżjoni jkollha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[4]

8. Din il-Qorti trid allura tara jekk u safejn dawn il-provi li jkunu prodotti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati jkunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali. Allura trid tistħarreġ kemm dak il-provi jkunu legalment ammissibbli kif ukoll sostantivament rilevanti.

9. Issa l-Liġi tafda primarjament f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi u l-ġudizzju dwar jekk l-imputat huwa ħati jew mhux ħati tal-imputazzjonijiet li jkunu ġew miġjuba kontra tiegħu. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, in kwantu tkun il-Qorti ta' ġurisdizzjoni dwar il-meritu tal-

[4] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib**, 15 ta' Jannar 2009; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili**, 19 ta' Gunju 2008; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter**, 14 ta' Dicembru 2004; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u **Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina,** 24 ta' April 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak,** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**, 5 ta' Lulju 2002; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et**, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

każ partikolari, tkun fl-aħjar qagħda li tqis u tevalwa l-provi kollha għaliex, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Dik il-Qorti hija fdata bl-irwol li tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li bħala regola din il-Qorti – in kwantu hija Qorti ta' reviżjoni – ma jkollhiex l-opportunita li tagħmel.

10. U minn dan joħroġ kemm huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi, apprezzament tax-xiehda u l-eventwali deċiżjoni fil-meritu dwar il-ħtija tal-imputat f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. U huwa għalhekk ukoll li dan l-eżerċizzju li jsir minn dik il-Qorti fih responsabilita kbira; u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, b'mod li allura dak l-eżerċizzju ta' analiżi u skrutinju ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq. Kif spjegat iżjed il-fuq jiġi disturbat meta din il-Qorti ta' reviżjoni tara li d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati ma tkunx waħda minn dawk li legalment u raġonevolment setgħet tasal għalihom.

11. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn dik il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-Appell ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża **Il-Pulizija vs. Lorenzo Baldacchino** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti ta' appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti:

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (demeanour) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

12. Biex tagħlaq fuq dan il-punt, din il-Qorti tirreferi għall-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Vincent Calleja** deċiż nhar is-7 ta' Marzu 2002 fejn dwar l-irwol aħħari ta' din il-Qorti tal-Appell bħala qorti ta' reviżjoni tas-sentenżi tal-Qorti tal-Maġistrati intqal li:

> F'dan l-ezercizzju pero' din il-Qorti ser issegwi l-insenjament ta' din il-Qorti diversament preseduta u dik tal-Qorti tal-Appell Kriminali minn appelli mill-Qorti Kriminali u cioe' li il-funzjoni ta' din l-Onorabbli Qorti mhux li terga taghmel gudizzju mill-gdid fuq il-kaz partikolarment ghal dak li jirrigwarda il valutazzjoni u evalwazzjoni tal-fatti tal-kaz, imma biss li tillimita ruha

li tara jekk id-decizjoni tal-ewwel Qorti hix "unsafe and unsatisfactory" fuq il-bazi tar-rizultanzi fil-prim'istanza. Mhux bizzejjed li din il-Qorti jista' jkollha opinjoni differenti mill-ewwel Qorti ghal dak li jirrizulta mill-provi, ghax, jekk l-ewwel Qorti setghet ukoll xorta wahda tasal ghad-decizjoni li waslet ghaliha fuq il provi li kienu quddiemha, mhux il-funzjoni ta' din il-Qorti li tissostiwixxi tali decizjoni bid-decizjoni taghha.

E. IL-KUNSIDERAZZJONIJIET TA' DIN IL-QORTI

13. Illi permezz ta' kwerela fl-Għassa tal-Pulizija ta' Ħaż-Żebbuġ Matthew Bartolo talab biex il-Pulizija jmexxu kriminalment kontra l-appellant MICALLEF in segwitu għal inċident li seħħ fil-11 t' Awwissu 2021 meta l-appellant aċċeda fl-indirizz fejn il-kwerelant kien jgħix flimkien mal-ex mara tal-appellant Ruth Micallef flimkien maż-żewġt uliedha.

14. Il-Pulizija bgħatu għal Allan MICALLEF fejn dan stqarr li dakinhar tal-akkadut huwa kellu ftehim ma' Ruth Micallef dwar l-aċċess liberu tat-tifel minuri tagħhom Ben għaliex huma kienu ftiehemu minn jeddhom – u għalhekk mhux skont ftehim milħuq dwar l-aċċess skont id-digriet tal-Qorti tal-Familja – li kullnhar ta' Tnejn u nhar ta' Erbgħa kellu jiġbor lil Ben għal ftit siegħat. Ġara iżda li dakinhar inqala' xi diżgwid fuq dan il-ftehim u huwa kien informa lil Ruth Micallef permezz ta' messaġġ li xorta waħda kien sejjer iiġbor lit-tifel. Hi ma wieġbitux. Ġara li kif MICALLEF mar jiġbor lit-tifel mir-residenza, ma fetaħlu ħadd u fuq parir tal-avukat tiegħu, MICALLEF, niżel mill-vettura tiegħu u mar iħabbat fuq il-bieb tar-residenza fejn fetaħlu t-tifel iż-żgħir, Ben.

15. Dwar x'seħħ minn dak il-punt il-quddiem hemm nuqqas ta' qbil bejn il-partijiet. MICALLEF jgħid li qal lil Ben biex imur jilbes żarbun biex imur miegħu u sadanittant, peress li kien hemm il-bieb miftuħ, ħareġ ukoll il-kelb. Igħid ukoll li t-tifel mar jiġri 'l ġewwa tar-residenza filwaqt li ħareġ il-kelb u l-appellant beda jżommu mingħajr ma daħal fir-residenza tal-kwerelant u l-ex martu. Igħid ukoll li sadattant niżlet l-ex mara tiegħu u bdiet tixher u tgħajjat li se ċċempel lill-pulizija u hu minn naħa tiegħu prova jżomm il-bieb milli tagħalqulu. Huwa jżid li minn naħa tiegħu ma għamel xejn iżjed minn dan.

16. Ruth Micallef qalet li l-appellant mhux biss baqa' barra iżda saħansitra daħal ġewwa r-residenza tagħha u bdiet tgħajjat u qalet lill-appellant biex jitlaq 'il barra mir-residenza filwaqt li hija ppruvat

tagħlaq il-bieb għal fuq l-appellant iżda dan żammha milli tagħmel dan u anke beda jimbuttaha minn wiċċha u hi pruvat taqilgħu minn fuqha filwaqt li bdiet tgħid lil binha l-kbir Sam biex iċempel lil Pulizija.

17. Sabiex l-affarijiet ma jibqgħux jiskalaw, l-appellant ma baqax iżomm dan il-bieb u allontana ruħu mir-residenza fejn pero' baqa' jistenna fit-triq il-wasla tal-Pulizija peress li l-ex martu kienet qalet li kienet sejra ċċemplilhom. Iżda qabel laħaq wasal fuq il-post ukoll il-kwerelant Matthew Bartolo, nonche sid id-dar fejn kienet qiegħda tirrisjedi l-eks mara tal-appellant, u sar skambju ta' diskors bejnithom. Anke dwar dan l-iskambju hemm nuqqas ta' qbil bejn il-partijiet.

18. Il-Pulizija pproċedew billi ħadu passi kriminali fil-konfront kemm ta' Matthew Bartolo, fuq rapport ta' theddid li sar minn l-appellant MICALLEF fil-konfront ta' dan, kif ukoll fir-rigward ta' dan tal-aħħar fuq l-iskorta tal-kwerela li kienet saret b'rabta mal-inċident tal-11 ta' Awwissu 2021.

Ikkunsidrat

19. Ir-reat ta' ragion fattasi kif ipotizzat fl-imputazzjoni miġjuba kontra l-appellant huwa regolat mill-artikolu 85 tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta u jaqra kif ġej:

> Kull min bla ħsieb li jisraq, jew li jagħmel ħsara kontra l-liġi, iżda biss biex jeżerċita dritt li jippretendi li għandu, iġiegħel, bl-awtorita' tiegħu innifsu, lil xi ħadd iħallas dejn, jew jeżegwixxi obbligazzjoni tkun xi tkun, jew ifixkel lil xi ħadd fil-pussess ta' ħwejjġu, jew iħott bini, jew jikser il-mixi tal-ilma jew jieħu l-ilma għaliħ, jew b'xi mod ieħor, kontra l-liġi, jindaħal fi ħwejjeġ ħaddieħor, jeħel meta jinstab ħati, il-piena ta' priġunerija minn xahar sa tlett xhur:...'

20. Is-sors legali li fuqu dan ir-reat huwa msejjes huwa l-Artikolu 168 tal-'**Leggi Penali del Codice pel Regno delle Due Sicilie'**. Dan l-Artikolu kien jippreskrivi r-reat tal-"vie di fatto" u kien jgħid:[5]

> Chiunque senza oggetto di furto o di recar danno per ingiuria, ma solamente per l'esercizio di un preteso diritto, obblighi altri al pagamento di un debito, o alla soddisfazione di un'obbligazione qualunque, o disturbi

[5] Napoli, Presso Angelo Trapani, 1819, fol 73 : De' reati contra l'amministr. pubblica, Sezione III, Dell'uso privato de' mezzi della pubblica' autorita'

> un'altrui possesso, demolisca fabbricati, devii acque e simili, e' punito col primo al secondo grado di prigionia, salve le pene maggiori nel case di un reato per se stesso maggiore.

21. Minn dan jidher ċar li l-Artikolu 85 tal-Kodiċi Kriminali huwa pratikament identiku għal dak li kien viġenti fil-'**Leggi Penali del Codice pel Regno delle Due Sicilie'**. Għalhekk għall-fini tal-interpretazzjoni legali ta' dan ir-reat, din il-Qorti jidhrilha li għandha iktar tagħmel referenza għad-dottrina u l-ġurisprudenza li kienet tirregola dak ir-reat fil-Kodiċi Borboniku aktar milli ma Liġijiet oħra li segwewh. Fil-fehma tal-Qorti r-raġuni hija li l-Leġislatur ta' dak iż-żmien fuq il-pariri tal-Kummissjonijiet ta' Studju u Ġuristi mqabda biex jistħarġu abozzar idoneju għal Kodiċi Kriminali Malti, kienu waslu li jipproponu dak it-test tal-Liġi u allura l-ħolqien tar-reat ta' ragion fattasi grazzi għall-qrubija li huma raw li għandu jkun hemm bejn it-test tal-Liġi Borbonika tal-"vie di fatto" u dak ir-reat li huma riedu li jiġi promulgat f'Malta u li ġie magħruf bħala "ragion fattasi", illum "eżerċizzju arbitrarju ta' pretensjonijiet".

22. Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Eileen Said** deċiż fid-19 ta' Ġunju 2002, l-Imħallef Joseph Galea Debono għallem:

> Illi l-appellanti instabet ħatja tar-reat ta' "ragion fattasi" jew dak li jissejjah "the exercise of a pretended right". Illi din l-azzjoni bazata fuq l-Artikolu 85 tal-Kap.9 tal-Ligijiet ta' Malta hija speci ta' zona grigja bejn il-kamp civili u dak kriminali, tant li Sir Andrew Jameson meta kien qed jigi abbozzat il-Kodici Penali Malti kien osserva fir-Rapport tieghu fir-rigward li :- "It is doubtful whether acts of this kind would not be better left to the operation of the ordinary civil remedies by way of interdict of or claim for damages....." (Ara Prof. Sir Anthony Mamo - Notes on Criminal Law" (Parti Speċjali) Vol. II).

23. Huwa minnu li dan ir-reat kien, u għadu joħloq ċerti diffikultajiet lill-prattikanti legali Maltin in kwantu bosta jqisu dan ir-reat bħala li jaqa' f'żona griża bejn il-kamp ċivili u dak penali. Dan is-sentiment kien ukoll espress minn Sir Andrew Jameson; iżda fl-aħħar mill-aħħar dan ir-reat sab postu wkoll fil-Kodiċi Kriminali Malti u baqa' fis-sustanza tiegħu kważi mhux mibdul sal-lum. Biss din il-Qorti kif presjeduta temmen li l-għan legali ta' dan ir-reat, anke skont kif elaborati fid-dottrina u l-ġurisprudenza Borbonika jgħin għas-soluzzjoni ta' din il-problema. Meta wieħed janalizza d-dottrina Borbonika u anke l-ġurisprudenza li segwiet dan ir-reat ma jibqax

daqshekk jidher f'zona griża, iżda l-karattru tiegħu, distint mill-kontroparti ċivili tiegħu riflessa fl-actio spolii, joħroġ b'mod ċar.

24. Verament li maż-żmien, ġurisprudenza Maltija konsistenti ħaddnet l-interpretazzjoni ta' dan l-Artikolu in bażi għall-insenjament ta' Francesco Carrara. L-influwenza tal-Carrara fuq il-ġuristi u l-Imħalfin Maltin hija indiskussa – b'mod partikolari dawk tal-fine ottocento u l-primo novecento. Iżda minkejja l-awtorevolezza tal-Carrara bħala ġurista mill-iprem, jibqa' l-fatt li huwa kien qiegħed jikkummenta fuq il-Kodiċi Penali tar-Renju tal-Italja ossija l-Kodiċi Zanardelli). Issa t-test tal-Kodiċi Zanardelli relattiv għar-reat ta' "ragion fattasi" jew kif illum huwa magħruf "esecizio arbitrario delle proprie ragioni" kien jaqra hekk:

> 286. Chiunque con violenze verso le persone, ed al solo oggetto di esercitare un preteso diritto, taluno a pagare un debito, o ad eseguire un' obbligazione qualunque, o, turba l'altrui possesso, demolisce fabbricati, devia abbatte alberi, siepi vive o ripari stabili sarà, punito :
> 1. Colla relegazione estensibile ad anni dieci, se, la violenza sarà, stata fàtta con armi ed'accompagnata da percossa o ferita;
>
> 2. Col carcere non minore di tre mesi, se si sarà fatto uso d'armi, ma senza percosse nè ferite ovvero se siano intervenute percosse o ferite, ma senz'armi;
>
> 3. Col carcere estensibile a tré mesi, se 'la violenza sarà seguita senza percossa o ferita e senza armi. Alla pena del carcere sarà aggiunta una multa estensibile sino al doppio del danno recato.
>
> Sono salve in tutti i casi le maggiori' pene pei reati per se stessi più gravi.
> 287. Se la demolizione di fabbricati, o la deviazione d'acque, o l'abbattimento di alberi, siepi vive o ripari stabili, fu bensì commessa allo scopo di esercitare un preteso diritto, ma non v'ebbe violenza verso le persone, il colpevole sarà punito con una multa non maggiore del doppio del danno recato.

25. Dan ir-reat isib postu taħt il-'Capo 3' li jitratta r-reati li jikkostitwixxu disubbidjenza u nuqqasijiet oħra versu l-awtorita' pubblika. Il-Carrara jfisser dan ir-reat b'dan il-mod:

> La ragion fattasi (1) e' il delitto di chiunque – credendo di avere un diritto sopra altro individuo lo esercita malgrado la opposizione vera o presunta di

questo, pel fine di sostituire la sua forza privata all'autorita' pubblica, senza per altro eccedere in violazioni speciali di altri diritti.[6]

26. L-elementi tar-reat tar-ragion fattasi skont il-Carrara huma:

1.o Un atto esterno che spogli altri di un bene che gode, e sia eseguito contro la opposizione o espressa o presunta di questo – 2.o Credenza di far quest'atto in esercizio di un diritto – 3.o Coscienza di fare di privato braccio quello che dovrebbe farsi per autorita' di magistrati – 4.o Mancanza di titolo piu' grave.

27. Allura minn dan jirriżulta li r-reat fil-Kodiċi Zanardelli mhux identiku għal dak misjub fil-Kodiċi Kriminali Malti u dak tar-Regno delle Due Sicilie, b'mod partikolari in kwantu jisħaq fuq element ieħor, ossija tal-vjolenza. Fil-kuntest legali Malti u dak Borboniku mhux meħtieġ li l-azzjoni vjolattiva tkun eżegwita bil-mezz tal-vjolenza. Iżda minbarra dan, l-elementi l-oħra - dak formali in primis - jibqa' l-istess.

28. Il-qofol tar-reat tar-ragion fattasi, kemm taħt il-Kodiċi Zanardelli kemm taħt dak Borboniku, jibqa' ppernjat fuq l-elementi li, fil-kuntest legali Malti, ġew elaborati mill-Qrati Maltin kemm f'sentenzi bħal dik mogħtija mill-Imħallef William Harding fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Giuseppe Bonavia et**[7] kif ukoll f'sentenzi aktar reċenti bħal dik mogħtija mill-Imħallef Lawrence Quintano fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs Anthony Zahra**, deċiż l-20 ta' Ġunju 2014. Skont din il-ġurisprudenza, l-elementi tar-reat ta' ragion fattasi adottati mill-Qrati Maltin jirriflettu l-elementi ta' dan ir-reat skont il-Carrara in kwantu ġew ritenuti li jinkludu:

a) att estern li jimpedixxi persuna oħra minn dritt li hija tgawdi, u li jkun sar bid-dissens espliċitu jew impliċitu ta' dik il-persuna;
b) l-imputat irid jemmen li qed jaġixxi bi dritt;
c) ix-xjenza tal-imputat li qed jieħu b'idejh dak li suppost jieħu tramite l-proċess legali;
d) li l-att ma jinkwadrax ruħu f'reat aktar gravi.

29. Għalkemm il-ġurisprudenza patria ddiskutiet estensivament fuq ir-rabta tar-reat ta' ragion fattasi ma' ksur arbitrarju ta' jeddijiet ta' pussess jew detenzjoni, fil-verita din l-interpretazzjoni tar-reat ta'

[6] Esposizioni dei Delitti in specie – parte speciale del Programma del corso di diritto criminale, Volum 5, Lucca, 1868, paġna 486, paragrafu 2849
[7] App. Krim. 14.10.1944 , Vol.XXXII - IV , p.768.

ragion fattasi tirriżulta usa minn dak li għandu x'jaqsam ma jeddijiet possessorji vjolati arbitrarjament. L-ewwel element ta' dan ir-reat huwa l-eżistenza ta' att estern li jimpedixxi persuna oħra minn dritt li hija tgawdi. L-impediment ta' persuna minn dritt li tgawdi tinkludi drittijiet possessorji jew detentivi, iżda mhux biss. U dan jagħmel sens minħabba anke l-lokuzzjoni wiesa adottata mit-test tal-Liġi Malti daqskemm dak Borboniku: fejn it-tfixkil ta' persuna mill-pussess ta' ħwejjiġha hija biss waħda mill-ipoteżi fattwali li jistgħu jintegraw ir-reat tar-ragion fattasi, dment li l-elementi l-oħra kollha ta' dan ir-reat ikunu pruvati li jeżistu fiż-żmien inkriminat fuq bażi ta' provi li jwasslu sal-grad tas-sikurezza li r-reat ikun ġie kommess.

30. Trattansi ta' din l-ipoteżi ta' att estern li jimpedixxi persuna oħra minn dritt li tgawdi rifless fi dritt ta' natura possessorja, wieħed allura jkun jeħtieġ li jindaga dan id-dritt ta' natura possessorja jkunx jeżisti fil-każ partikolari u f'każ affermattiv x'sura jkun qed jieħu. Qabel xejn il-ġurisprudenza Taljana, daqskemm dik Maltija teħtieġ li fil-każ ta' allegat ksur arbitrarju ta' jedd possessorju, dan il-jedd possessorju jrid ikun wieħed attwali. L-allegata vittma allura trid tkun ġiet disturbata b'mod arbitrarju mill-awtur tar-reat minn jedd possessorju li tkun **<u>attwalment</u>** tgawdi.

31. Skont il-Carmignani - li jikkummenta fuq il-Liġi fit-Toskana qabel l-unifikazzjoni tal-Italja - it-turbattiva tal-pussess ma tridx tkun waħda merament kostruttiva iżda jrid ikun hemm pussess **<u>"attwali</u>**" u **<u>li tkun l-azzjoni tat-terz li twassal għat-turbattiva ta' dak l-istatus quo attwali</u>**:

> 879 Si hanno esempi di questo delitto, 1. Se un creditore riscuote con violenza dal suo debitore la somma dovutagli; 2. Se una cosa mobile od immobile creduta propria vien tolta violentemente a chi ne e' in attuale possesso; 3. Se un colono, finita la locazione, ricusa di lasciare il fondo;....[8]

32. Fl-istħarriġ ta' dan il-pussess attwali il-ġudikant ma jidħolx fuq analiżi ta' kwistjonijiet li jolqtu t-titolu jew jeddijiet reali fuq il-proprjeta in kwistjoni. Wieħed mill-beni ġuridiċi tutelati b'dan ir-reat ta' ragion fattasi huwa l-**<u>istatus quo</u>** ta' dak il-**<u>pussess attwali</u>** – ikun ta liema forma jkun - **<u>billi ma jiġix turbat minn xi persuna b'mod arbitrarju</u>**.

[8] Enfazi mizjuda – Elementi di Diritto Criminale, Giovanni Carmignani, Traduzione italiana sulla quinta edizione di Pisa del Profs. Caruana Dingli, Milano, 1863, fol 318

33. Il-Corte di Cassazione Taljana tisħaq dan:[9]

> **Cassazione Penale n. 1358/1997** :- Non commette il reato di esercizio arbitratio delle proprie ragioni chi, usando violenza sulle cose, tutela il suo attuale possesso da altri turbato o si rientegra nel possesso medesimo nella flagranza o quasi flagranza del sofferto spoglio.
>
> **Cassazione Penale n. 273/1997**: Il delitto di esercizio arbitratio delle proprie ragioni con violenza sulle cose, in relazione ai diritti reali e' ipotizzabile solo quando la res sia in possesso altrui e non anche quando la stessa sia in possesso dell'agente.
>
> **Cassazione Penale n. 20277/2001**: non integra l'elemento oggettivo del reato di esercizio arbitrario delle proprie ragioni la condotta di colui che con un comportamento violento, mantiene il possesso attuale del bene (violenza manutentiva) oppure lo recupera nell'immediatezza dello spoglio subito (violenza reintegrativa) atteso che tali comportamenti sono legittimi in quanto tendono a **conservare l'ordine giuridico preesistente.**[10]

34. Illi f'dan ir-rigward il-Professur Mamo[11] wkoll adotta din l-istess linja tal-ħsieb b'referenza għall-interpretazzjoni tal-kunċett tal-'pussess attwali' maħsub mill-Carmignani:

> The material element consists, as we have said, in depriving another person of a right or thing he is enjoying. The offence, therefore, does not arise where the act consists merely in the retention of possession already enjoyed by the agent: ''Qui continuat non attentat''. The deprivation of including the interference with, somebody else's possession is essential: 'L'atto esterno deve privare altri contro sua voglia di un bene che gode. Chi e' nell'attuale godimento di un bene e continue a goderne a dispetto di chi non lo voglia, non delinque perche' la legge protegge lo 'statu quo', il quale non puo' variarsi tranne che per consenso degli interessati o per decret della autorita' giudiziale (Carrara – Prog. Parte Speciale, Vol 5, para. 2850 note...)

35. Dan il-prinċipju huwa rifless fil-ġurisprudenza Maltija bħala wieħed mill-elementi li jrid jikkonfigura sabiex jitqies integrat ir-reat ikkontemplat fl-Artikolu 85(1) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta.[12]

---

[9] Brocardi aċċess: 13/14 April 2023 Art. 392 codice penale - Esercizio arbitrario delle proprie ragioni con violenza sulle cose - Brocardi.it

[10] Enfażi miżjuda.

[11] Notes on Criminal Law, Vol. 11 pg. 33

[12] F'dan ir-rigward din il-Qorti tagħmel referenza għall-kawżi, **fost oħrajn**, fl-ismijiet **Il-Pulizija vs. Anthony Zahra** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar l-20 ta' Ġunju 2014, **Il-Pulizija vs. Mario Bezzina** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar is-26 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs. Mario Lungaro** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar il-15 ta' Mejju 2003, **Il-Pulizija vs. Eileen Said** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar id-19 ta' Ġunju 2002, **The Police vs. Jane Deguara** deċiża mill-Qorti tal-

36. B'hekk ġaladarba l-pussess attwali jista' jinkludi anke l-mera detenzjoni ta' res iġifieri biss is-sempliċi żamma materjali, detenzjoni jew xi forma ta' użu jew tgawdija tar-res in kwistjoni, il-fatt li persuna jkollha titolu fuq il-proprjeta' ma jipprekludihiex milli tkun passibbli għar-reat ta' ragion fattasi fil-każijiet kongruwi; u jekk dik il-persuna jkollha titolu iżda ma tkunx fil-pussess attwali tar-res ma jfissirx li tkun awtomatikament vitma ta' ragion fattasi f'każ li l-possessur materjali u attwali tar-res jibqa' fil-pussess tar-res mentri hi ma tkunx. Ir-reat jissusisti f'każ li l-possessur attwali jiġi affett minn azzjoni vjolattiva u arbitrarja tas-suġġett attiv b'mod li l-possessur attwali ma jkunx jista' jkompli għaddej bl-istatus quo possessorju attwali tiegħu. Infatti fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Joseph Bongailas**,[13] ġie mistqarr hekk:

> L-Artikolu 85 tal-Kodici Kriminali li jittratta dwar ir-ragion fattasi, bl-ewwel rekwizit tieghu, kjarament iqis bhala agir kriminali kull att ta' xi hadd li jfixkel lil xi haddiehor fil-pussess ta' xi haga li qed igawdi. L-imsemmi artikolu, ghalhekk, jittutela l-pussess tal-haga u mhux necessarjament ukoll il-propjeta' taghha. Il-kelma pussess, ghalhekk, tinkludi l-uzu jew dgawdija ta' dik il-haga....Li hu importanti, ai fini ta' l-Artikolu 85 tal-Kap. 9, dejjem riferibbilment ghall-ewwel element kostituttiv tieghu huwa jekk effettivament sa dik in-nhar li sar dan l-allegat att ta' spoll mill-appellant, kellhomx il-kwerelanti l-pussess, ossija l-uzu u/jew id-dgawdija tal-fond in kwistjoni.

37. Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Mario Lungaro**, deċiż nhar il-15 ta' Novembru 1996, ġie ribadit illi:

> Ghall-finijiet tar-reat ta' ragion fattasi "il-pussess materjali, jew detenzjoni, hu sufficjenti ghall-avverament tal-ipotesi tal-ligi" (ara appell kriminali Il-Pulizija vs George Zahra, 16 ta' Lulju 1958 - Vol. XLII.iv. 1453). Min ikollu oggett misluf lilu ghat-tgawdija tieghu ghandu l-pussess materjali ta' dak l-oggett. Taht l-artikolu 85 tal-Kodici Kriminali ma hemm ebda bzonn li jigi pruvat xi element ta' pussess aktar sostanzjali minn hekk.

38. L-istess ingħad fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Carmel Azzopardi** deċiż nhar il-11 ta' Frar 2013:

> Mela dan l-Artikolu 85 tal-Kodici Kriminali, bl-ewwel rekwizit tieghu, kjarament iqis bhal agir kriminali kull att ta' xi hadd li jfixkel lil xi haddiehor fil-pussess ta' xi haga li qed igawdi. L-imsemmi artikolu, ghalhekk, jittutela l-pussess tal-haga u mhux

---

Appell Kriminali nhar il-5 ta' Diċembr 2003, **Il-Pulizija vs. Giuseppe Camilleri** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar it-30 ta' Lulju 2020.
[13] Enfasi miżjuda.

neċessarjament ukoll il-propjeta' tagħha. Il-kelma pussess, ghalhekk, tinkludi l-użu jew tgawdija ta' dik il-haga.' (Il-Pulizija vs Joseph Bongailas 22 t'Ottubru, 2001).

39. Iżda dan l-element tat-turbativa tal-pussess attwali tal-possessur da parti tal-awtur tal-azzjoni vjolattiva **waħdu** mhux biżżejjed biex jitqies integrat dan ir-reat kriminali. Ir-reat tar-ragion fattasi huwa reat kriminali sui generis, u li huwa distint mill-azzjoni ċivili msejjħa actio spolii.

40. Għalkemm wieħed mill-beni ġuridiċi tutelati minn dan ir-reat huwa l-preservazzjoni tal-istatus quo materjali u attwali relattiv għal eżerċizzju ta' drittijiet partikolari, li jistgħu (imma mhux biss) jkunu riflessi fil-pussess sempliċi, materjali u attwali ta' xi res, mill-banda l-oħra hemm element ieħor meħtieġ li jiġi sodisfatt lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni biex dan ir-reat ta' ragion fattasi jitqies integrat. Dan huwa l-element tal-**arbitrarjeta** tal-azzjoni tal-awtur tar-reat ossija ta' dak li biex jeżerċita jedd li jippretendi li għandu, iġiegħel, bl-awtorità tiegħu nnifsu li jinbidel dak l-istatus quo materjali u attwali relattiv għal eżerċizzju ta' drittijiet partikolari, fosthom drittijiet possessorji. Kif intqal, it-turbativa tal-pussess tista' tkun waħda minn dawk l-episodji fattwali ta' status quo li jiġu turbati – u l-esperjenza ġuridika tgħallem li fil-fatt din hija forma l-iżjed komuni ta' dan ir-reat.

41. Iżda l-element tal-arbitrarjeta huwa determinanti għall-integrazzjoni tar-reat tar-ragion fattasi in kwantu dak li l-Liġi penali trid tipprojbixxi huwa preċiżament dak l-att vjolattiv tal-istatus quo magħmul mill-awtur tar-reat b'mod li jissostitwixxi l-arbitriju tiegħu għal dik is-setgħa li l-Qorti biss tista' teżerċita fil-każ partikolari. Fil-fatt, fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. John Dimech,**[14] intqal:

> Id-dispozizzjoni tal-ligi li tikkontempla r-reat ta' raggion fattasi hija ntiza biex il-privat li jippretendi xi drittijiet ma jissostitwix l-azzjoni tieghu ghal dak tat-tribunal meta jista' jirrikorri lejhom. Hi gusta jew le l-pretensjoni tieghu, hu ma jistax minn rajh jezercita dawk id-drittijiet li hu jippretendi li ghandu.

42. U huwa għalhekk meħtieġ li f'kull każ ta' ragion fattasi l-azzjoni tal-awtur trid tiġi mistħarrġa bir-reqqa fil-kuntest partikolari tagħha biex jiġi determinat jekk dik it-turbativa tal-istatus quo fl-eżerċizzju attwali ta' drittijiet tkunx saret mill-awtur b'mod arbitrarju billi jkun impona l-awtorita tiegħu innifsu fuq il-vitma tar-reat biex iġib ir-riżultat

[14] Qorti tal-Appell Kriminali, datata l-24 ta' Ġunju 1961

li huwa jkun qed jippretendi tiegħu bi dritt meta huwa setgħa jottjeni dak ir-riżultat biss billi jirrikorri lejn l-Awtorita tal-Qorti u mhux jimponi l-eżerċizzju tal-awtorita tiegħu innifsu fuq il-vitma.

43. Minħabba f'hekk biex jiġi integrat ir-reat ta' ragion fattasi mhux biżżejjed li persuna tiġi turbata fil-pussess ta' fond jew jedd - ikun xi jkun dak il-pussess jew jedd. Dak it-turbament irid jirriżulta lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni li kien arbitrarju fis-sens hawn fuq spjegat. Fil-fatt fl-appell kriminali **Joseph Bongailas** imsemmi iżjed il-fuq, id-detenzjoni ta' dar fuq mera tolleranza minn konjuġi u li tkun ġiet disturbata bl-azzjoni ta' bdil ta' serratura tal-bieb ta' barra dakinhar ta' meta l-Qorti iddekretat l-annullament taż-żwieġ bejn il-konjuġi, ġiet ritenuta li tintegra r-reat ta' ragion fattasi u dan peress li kien hemm l-istatus quo possessorju tal-mara tiegħu li ġie abbużivament u arbitrarjament mibdul bl-azzjoni unilaterali ta' Bongailas minflok ma huwa rrikorra għall-awtorizzazzjoni ġudizzjarja meta kien jaf li l-azzjoni unilaterali tiegħu kienet qegħda ssir fi sfond u kuntest speċifiku ta' kontroversja ġudizzjarja u fattwali bejnu bejn martu.

44. Allura l-Qorti li tkun inġunta tistudja każ ta' ragion fattasi trid tisħarreġ x'kien l-istatus quo materjali relattiv għall-eżerċizzju minn naħa tal-vittma ta' drittijiet partikolari fiż-żmien inkriminat; jekk dak tal-vittma kienx eżerċizzju attwali ta' jeddijiet liema eżerċizzju jkun jirrifletti l-istatus quo f'dak il-każ partikolari; jekk ikunx l-imputat li jkun ikkommetta l-azzjoni vjolattiva fuq dak l-istatus quo tal-eżerċizzju ta' drittijiet mill-vittma; jekk dik l-azzjoni vjolattiva tal-istatus quo tkunx magħmula arbitrarjament minn naħa tal-imputat; u jekk dik l-azzjoni tirriżulta vjolattiva tal-eżerċizzju attwali ta' drittijiet mill-vittma u allura vjolattiva tal-istatus quo, kienetx ukoll azzjoni arbitrarja magħmula konsapevolment f'kuntest ta' xi kontroversja ġudizzjarja jew fattwali bejn il-partijiet involuti jew xi ħadd minnhom.

45. Għalhekk minbarra stħarriġ dettaljat ta' x'kien l-istatus quo materjali relattiv għall-eżerċizzju attwali ta' jeddijiet partikolari fiż-żmien inkriminat, jeħtieġ li jiġu pruvati wkoll, sal-grad rikjest mill-Liġi kemm l-element tal-arbitrarjeta kif ukoll dik tal-kontroversja eżistenti.

46. Kif intqal, l-azzjoni vjolattiva l-pussess titqies arbitrarja meta l-awtur tar-reat jagħżel li, biex jottjeni r-riżultat li huwa jippretendi

tiegħu bi dritt, jwettaq dik l-azzjoni vjolattiva "bl-awtorita tiegħu innifsu" meta huwa kien mistenni li minflok jirrikorri għall-Awtorita Ġudizzjarja biex tkun din l-Awtorita li twettaq l-azzjoni li l-pretendent ikun qiegħed jawspika li tittieħed biex jiġi ottjenut ir-riżultat minnu mixtieq.

47. Fil-fatt skont is-sentenza tal-Cassazione Penale Taljana, Sez. VI, sent. 11118 tat-22/11/1985 **Mioli** ġie deċiż li r-reat ta' ragion fattasi mhux intiż li jikkastiga "chi si fa ragione da se' ma chi si fa arbitrariamente ragione". U allura l-att vjolattiv tal-istatus quo prevalenti jassumi l-karattru kriminali meta min ikun wetqu jkun għamel dan billi "si fa arbitrariament ragione".[15] Is-suġġett attiv irid ikun aġixxa billi "si e' fatto arbitariamente ragione"; u mhux sempliċiment "si e' fatto ragione da se'". Allura mhux sempliċi ħa r-raġun b'idejh, iżda ħa arbitrarjament ir-raġun b'idejh billi **jkun ħa l-Liġi b'idejh** meta huwa kien jaf li l-azzjoni bil-Liġi tiġi mwettqa mill-Qorti u mhux minnu.

48. U allura r-rabta ta' min ikun ħa arbitrarjament ir-raġun b'idejh billi jkun ħa l-Liġi b'idejh trid tiġi mistħarrġa wkoll fil-kuntest ta' jekk f'dak il-mument li tkun ittieħdet dik l-azzjoni vjolattiva arbitrarja kienetx teżisti diġà xi kontroversja bejn il-partijiet involuti dwar dak l-istatus quo fl-eżerċizzju attwali ta' drittijiet partikolari f'dak il-mument speċifiku; u liema kontroversja allura timmanifesta ruħha fid-dissens espliċitu jew impliċitu tal-allegata vittma fir-rigward ta' dik l-azzjoni vjolattiva u arbitrarja.

49. Il-kunċett tal-**<u>arbitrarjeta</u>** tal-azzjoni u l-**<u>kontroversja</u>** allura manifestata fid-dissens espliċitu jew impliċitu tal-vitma jridu jiġu sodisfaċentement pruvati li jkunu jeżistu flimkien fil-perjodu inkriminat in kwantu waħda tiddependi fuq l-oħra. L-awtur tar-reat ikun irid jaġixxi unilateralment bl-azzjoni vjolattiva l-istatus quo u li tkun allura tilledi l-monopolju ġurisdizzjonali tal-Qorti meta huwa jkun konsapevoli bil-kontroversja ġja eżistenti jew konkomitanti l-azzjoni manifestata fid-dissens espliċitu jew impliċitu tal-vittma.

---

[15] Hawnhekk il-Qorti tal-Kassazzjoni rriteniet li ma kienx ġie integrat ir-reat ta' ragion fattasi fil-każ fejn il-proprjetarju ta' stabbli biddel is-serratura ta' bieb t'aċċess għal uffiċini u b'hekk għalaq l-aċċess lill-kerrejja tal-istess uffiċini u li kienu ġew inutilment diffidati milli jiżvolġu fil-fondi mikrija rispettivament l-attivita' li għaliha kienu krew u li wara ġew diffidati milli jwetquha

50. Dan allura jwassal għall-konklużjoni li sabiex ir-reat ta’ ragion fattasi jitqies integrat, mhux biżżejjed li tiġi pruvata b’mod sikur it-turbativa tal-istatus quo tal-eżerċizzju attwali ta’ jeddijiet bl-azzjoni unilaterali tal-awtur tagħha fiż-żmien inkriminat. Teħtieġ ukoll li dik l-azzjoni turbativa sseħħ mill-awtur tagħha f’kuntest fejn huwa, konxju mill-kontroversja bejnu u l-allegata vittma u liema kontroversja titqies il-manifestazzjoni tad-dissens espliċitu jew impliċitu tal-allegata vittma, biex jieħu r-raġun għall-jedd li jippretendi li għandu, huwa konxjament u volutament iwettaq l-att vjolattiv billi jieħu l-**vie di fatto** rifless fl-azzjoni unilaterali bażata fuq l-awtorita tiegħu innifsu biss **minflok** ma jirrikorri għall-**vie legali** billi jirrikorri lejn l-Awtorita Ġudizzjarja kompetenti li hija l-unika li għandha s-setgħa legali li tordna dik l-azzjoni u l-eventwali rimedju, jekk dan ikun ġustifikat.

51. Fil-fatt anke skont l-Arabia,[16] l-azzjoni tar-ragion fattasi mhix intiża li tissanzjona t-turbativa tal-pussess **per se** iżda tippenalizza l-użu ta’ mezzi kompetenti lill-awtorita’ pubblika bis-sostituzzjoni tagħhom bl-azzjoni unilaterali da parti tal-privat:

> **Il che da una parte dimosta che il reato non ista’ nella turbativa del possesso, ma nell’uso de’ mezzi dell’autorita’ pubblica. Ma perche’ intervenga l’autorita’ pubblica a porre in atto l’esercizio dell’altrui diritto, sono fuor di dubbio necessariamente due cose, a) che il diritto sia reale, b) che ne sia controverso l’esercizio.**

52. Huwa minnu li fil-ġurisprudenza fuq il-Kodiċi Penali Taljan l-oġġett ġuridiku tutelat mir-reat ta’ ragion fattasi għadu dibattut u jifred lill-ġuristi fl-opinjonijiet tagħhom. Il-kurrent tradizzjonali jsostni li dan ir-reat huwa msejjes fuq il-vjolazzjoni tal-monopolju ġurisdizzjonali magħmula bl-azzjoni unilaterali tas-suġġett attiv billi dan, minflok - kif obbligat jagħmel - jirrikorri għall-ġurisdizzjoni tal-awtorita tal-Qrati, jagħżel li jaġixxi minn jeddu biex jieħu dak id-dritt li jippretendi li għandu mingħajr ma jadixxi lill-Awtorita Ġudizzjarja kompetenti. Hemm imbagħad il-kurrent ta’ ħsieb l-ieħor li jikkonċentra aktar fuq l-aspett li l-offiż fir-reat tar-ragion fattasi huwa l-istatus quo tal-pussess tad-drittijiet; l-istatus quo intiż bħala l-istat ta’ fatt fejn persuna tkun qed teżerċita dritt (li jista’ jkun possessorju) anke jekk biss fl-apparentia iuris.[17]

---

[16] I Principi del Diritto Penale applicati al Codice delle Due Sicilie, Francesco Saverio Arabia, Vol 3, Napoli 1858, Parte III, Art. 164 a 173, pagina 45.
[17] Ara Codice Penale, Tullio Padovani, Tomo I, IV Edizione, 2007, Giuffre Editore, paġna 2610 taħt ilvuċi “oggetto giuridico”.

53. Iżda l-Arabia kien qiegħed jikteb fuq il-Liġi Borbonika tal-**vie di fatto** li kif intwera iżjed il-fuq hija identika għal dik Maltija dwar ir-reat tar-ragion fattasi. B'hekk fil-fehma ta' din il-Qorti, l-interpretazzjoni ta' Arabia dwar il-vie di fatto għandu jkollha iżjed piż fuq il-ġurisprudenza Maltija in kwantu titratta liġi li hija identika għal dik Maltija u li kienet il-Liġi li kjarament ispirat lill-Leġislatur tal-Kodiċi Kriminali Malti ta' dak iż-żmien.

54. Dan qiegħed jingħad ukoll għax anke Sir Andrew Jameson kien wera titubanza dwar kemm kien jagħmel sens li dan ir-reat ta' ragion fattasi jiġi inkorporat fil-Kodiċi Kriminali Malti. Imma minkejja din l-opinjoni avversa jew kważi, dan ir-reat xorta sab postu fil-Kodiċi Kriminali Malti. Iżda jibqa' fatt li l-iskop tar-ragion fattasi ma kienx dak li jissostitwixxi l-actio spolii li teżisti fil-kamp tad-dritt ċivili. Fil-kamp ċivili l-actio spolii hija azzjoni legali ffukata prinċipalment fuq it-turbativa tal-pussess jew detenzjoni ta' persuna, bl-għan aħħari tagħha tkun it-treġġiegħ lura kemm jista' jkun malajr tal-istatus quo ante possessorju. Fil-fatt il-ġurisprudenza ċivili patria tgħallem li f'kawża ta` spoll l-ebda indaġini ma hi permessa barra minn dik li tkun immirata biex tistabbilixxi il-fatt ta` pussess jew detenzjoni u l-fatt ta` l-ispoll. Din l-azzjoni hija maħsuba li tkun waħda rapida u effikaċi bl-iskop li ma tħalli lil ħadd jiddisturba stat ta` fatt arbitrarjament. Hija ntiża unikament biex iġġiegħel lil min ikun ikkommetta l-ispoll li jerġa` jqiegħed il-ħaġa fl-istat li kienet qabel ma ddisturbaha.[18]

55. Din hija wkoll dimensjoni importanti fil-kamp penali in kwantu l-artikolu 85 tal-Kodiċi Kriminali jipprovdi wkoll rimedju għar-ripristinu tal-istatus quo ante. Iżda l-enfażi fir-reat ta' ragion fattasi, anke stando mal-ġurisprudenza Borbonika nonche d-dottrina kienet fuq l-importanza li l-azzjoni tal-awtur tar-reat li titturba l-istatus quo tal-eżerċizzju ta' drittijiet partikolari tkun waħda meħuda **b'mod arbitrarju fejn dak li jkun minflok jirrikorri għal toroq legali, jagħżel minn jeddu li jieħu t-triq tal-fatt billi bl-awtorita tiegħu innifsu jissostitwixxi l-awtorita tal-Qorti f'kuntest fejn ikun konxju minn kontroversja preċedenti jew konkomitanti l-att**

[18] **Francesco sive Frank Busuttil vs. Giaocchino sive Jack Scerri pro et noe**, Prim Awla tal-Qorti Ċivili, 14 ta' Marzu 1997. L-elementi tal-actio spolii jkunu : i. possidesse, ii. spoliatum fuisse, iii. infra bimestre deduxisse – ara f'dan is-sens: **Joseph Vassallo Gatt nomine vs. Joseph Camilleri pro et noe**, Qorti tal-Appell Superjuri, 26 ta' Jannar 1996.

vjolattiv li turi d-dissens espliċitu jew impliċitu tal-vitma. Il-finalita' tar-ragion fattasi però tibqa' waħda punittiva.

56. Il-ħtieġa li tiġi pruvata l-eżistenza tal-kontroversja fl-istess waqt tat-twettieq tal-azzjoni turbativa tistrieħ fuq il-bażi legali fundamentali li ebda persuna ma tieħu l-Liġi b'idejha. F'dan is-sens il-ġurisprudenza anke Maltija dwar ir-reat ta' ragion fattasi teħtieġ l-eżistenza tad-dissens espliċitu jew impliċitu tal-allegata vittma tal-azzjoni turbativa. Dan id-dissens ikun manifestat fil-kontroversja li tkun qamet bejn il-partijiet. Anke l-ġurisprudenza Taljana tisħaq li huwa grazzi għal din il-kontroversja pre-eżistenti jew konkomitanti l-azzjoni vjolattiva li tirrendi l-azzjoni tas-suġġett attiv bħala waħda arbitrarja in kwantu din tkun tmur kontra l-monopolju ġurisdizzjonali tal-Qrati.

57. Għalhekk dak li jsawwar l-element kriminali fir-reat ta' ragion fattasi allura, anke kif għallem l-Arabia, mhux daqstant il-fatt turbattiv tal-pussess fih innifsu daqskemm l-isfida lill-monopolju ġurisdizzjonali tal-Qrati meta l-azzjoni turbattiva tal-istatus quo tal-eżerċizzju ta' drittijiet partikolari tkun qed issir f'kuntest tal-għarfien ta' kontroversja eżistenti, fejn allura l-awtur ta' dik l-azzjoni minkejja li jkun jaf b'dak id-dissens espliċitu jew impliċitu tal-vitma, u konxju wkoll li biex jieħu dak ir-rimedju li jippretendi tiegħu bi dritt huwa suppost li jirrikorri għall-awtorita ġudizzjarja, minflok jagħżel li jimponi r-rieda tiegħu mhux biss fuq l-eżistenza attwali tal-eżerċizzju ta' dritt mill-vittma, iżda wkoll jimponi l-awtorita tiegħu fuq dik tal-Qorti, minflok jirrikorri l-Qorti. Biex b'hekk, bl-azzjoni vjolattiva u unilaterali tiegħu huwa jkun użurpa s-setgħa tal-Awtorita Ġudizzjarja bl-awtorita tiegħu innifsu. Huwa meta jseħħ dan li jista' jingħad li l-awtur tad-delitt ikun "ħa l-liġi b'idejh" u fejn allura jista' jingħad li jkun ġie integrat ir-reat tar-ragion fattasi. Din hija wkoll il-posizzjoni ġurisprudenzjali adottata fl-appelli kriminali **Il-Pulizija vs. Carmelo Galea tal-4 ta' Novembru 2004** u dak ċitat minnha u preċedenti fl-ismijiet **Il-Pulizija vs. Salvina sive Silvia Incorvaja** deċiż fil-25 ta' Lulju 1994 fejn kien ġie ritenut li:

> L-artikolu 85.... hu intiż mhux biex jipproteġi l-proprjeta' mobbli jew immobbli, ta' dak li jkun iżda biex jipprevjeni l-użurpazzjoni mill-privat tas-setgħat tal-awtorita pubblika.

58. In definittiva għas-sempliċi turbament tal-istatus quo attwali dwar l-eżerċiżżju ta’ xi **ius** jew il-pussess jew detenzjoni ta’ xi **res** hemm l-azzjoni **civiliter** tal-actio spolii. Imma fejn dik l-azzjoni spoljanti tkun ukoll magħmula f’kuntest ta’ kontroversja pre-eżistenti jew konkomitanti fil-kuntest tal-eżerċizzju ta’ jeddijiet partikolari mill-vitma, u allura tkun ukoll tirrifletti aġir konxju, arbitrarju, sfidanti, leżiv u użurpanti l-monopolju ġurisdizzjonali tal-Qorti da parti tal-awtur tal-azzjoni, imbagħad ikun hemm ukoll lok għall-azzjoni **poenalibus** tar-ragion fattasi kontra tiegħu.

59. Fil-fatt, anke fil-ġurisprudenza Maltija hemm riflessjoni ta’ dawn il-kunċetti fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Anthony Zahra** ċitat iżjed il-fuq, li jillustra dan fis-sens li l-att estern li jimpedixxi persuna oħra minn dritt li hija tgawdi irid ikun sar bid-dissens espliċitu jew impliċitu ta’ dik il-persuna. Il-kwistjoni tal-kontroversja bejn il-partijiet rigward dak l-att estern trid allura tirriżulta fis-sens li jkun irid jiġi pruvat b’mod sikur li kien hemm kawża ta’ dissens espliċitu jew impliċitu ta’ dik il-persuna li tkun qegħda tipprotesta l-att spoljattiv. Tali kontroversja trid tkun pruvata li teżisti qabel l-att jew konkomitanti l-att spoljattiv.

60. Kemm dan huwa meħtieġ biex ikun jista’ jiġi meqjus integrat ir-reat ta’ ragion fattasi jirriżulta wkoll minn din is-silta meħuda mill-Arabia, li kien jisħaq fuq l-importanza li tkun ravviżata din il-kontroversja jew kontenzjożita ta’ drittijiet b’mod li allura l-aġent tar-reat ikun fil-fatt jista’ jiġi mixli bir-reat ta’ vie di fatto. Skont l-Arabia, din tirriżulta meta jkun hemm is-segwenti:

> Ma che s’intende per dritto posto in controversia? Ogni dritto il cui esercizio e’ chiaramente e solennemente controvertito, sia con un fatto giudiziale, sia con un fatto materiale, che l’altro aveva dritto almeno apparente di fare. Si supponga p.e. che Tizio abbia conceduto a Caio la facolta’ di passare del suo fondo per certo tempo e con certe condizioni. Se essi venissero in controversia sull’esercizio di questa facolta’, e Caio citasse Tizio innanzi al magistrato per farsi conservare nel diritto di passaggio, Tizio incorrerebbe nell’art. 168 se facesse qualche opera per cui il passaggio fosse turbato. Abbia o non abbia diritto, viola la legge facendo cio’ si spetta all’autorita’ pubblica gia’ invocata. Per lo contrario, se prima che Caio adisca il magistrato, Tizio pone una siepe o un cancello o altro segno visibile, che chiaramente pone in controversia la facolta’ di Caio, questi incorre nell’art. 168, se invece di adire il magistrato, rompa la siepe o il cancello e passi, abbia o non abbia diritto. Nel che notisi che il porre il cancello che fece Tizio puo’ essere ingiusto, e quindi una turbativa del possesso di Caio, ma egli non puo’ essere astretto che con la sole azione civile, perche’ quando pose il detto cancello, non dove’ distruggere alcun segno visibile del possesso di

> Caio, onde e’ presunta buona fede, non essendovi stata controversia di cui vi siano segni tali, che tolgano ogni dubbio sulla volonta’ dell’ altro di contraddirgli il possesso, onde si debba aver ricorso all’autorita’. Gli elementi dunque del reato dell’art. 168 sono a) uno de’ datti materiali in esso descritti, e tassativamente nominati, cioe’ costringere a pagare un debito, turbare il possesso ec. b) che cio’ sia fatto per l’esercizio di un dritto messo in controversia e cosi’ che sia richiesta l’opera dell’autorita’ pubblica a deciderla, poco importando se questo dritto sia o non sia reale; solo che sia chiaramente controvertito.

61. Din is-silta turi kemm huwa meħtieġ li l-kontroversja mhux biss tkun teżisti, iżda tkun trid tidher li teżisti. Ma jridx ikun hemm dubju f’moħħ l-awtur tar-reat li l-azzjoni tiegħu tkun sejra ssir bid-dissens espliċitu jew impliċitu tal-allegata vittma. Biex dan ir-reat jitqies integrat jeħtieġ li ma jkunx hemm dubju fuq ir-rieda u l-għarfien tal-awtur tar-reat li meta jkun qiegħed jagħmel l-azzjoni unilaterali turbattiva tiegħu huwa jkun qiegħed jagħmel dan speċifikament fil-kuntest ta’ din il-kontroversja biex imbagħad, bl-awtorita tiegħu stess jikkontradixxi l-istatus quo rifless fl-eżerċizzju attwali ta’ jeddijiet partikolari minn naħa tal-vitma, meta l-awtur tar-reat kien jaf mhux biss b’dik il-kontroversja iżda wkoll li għar-riżoluzzjoni tagħha huwa kien obbligat li jirrikorri għall-awtorita monopolistika tal-Qorti.

62. Naturalment kif din il-kontroversja timmanifesta ruħha jiddependi minn każ għal każ; iżda jeħtieġ li timmanifesta ruħha b’fatt ġudizzjarju jew b’xi fatt materjali pruvat b’mod sikur, u li juri li l-istatus quo rifless fl-eżerċizzju ta’ dritt attwali da parti tal-vittma jkun ġie b’mod ċar u inekwivoku kontradett jew turbat mill-awtur tar-reat fiż-żmien inkriminat.

Ikkunsidrat

63. Illi l-appellant jikkontendi li f’dan il-każ, il-fattispeċje kienu jinkwadraw ruħhom fir-reat minuri, u ta’ natura kontravenzjonali kontemplat fl-Artikolu 340(d) tal-Kodiċi Kriminali li titratta r-reat ta’ vjolazzjoni tal-proprjeta’.

64. Il-ġurisprudenza tgħallem li l-intenzjoni tas-suġġett attiv tar-reat li tiddistingwi ir-reat ta’ ragion fattasi minn reati oħra bħal dak ta’ ħsara volontarja jew serq, daqskemm minn oħrajn. Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Mario Ungaro** deċiż nhar il-15 ta’ Novembru 1996 intqal:

Illi kif dejjem gie ritenut element importanti kostituttiv ta' dar-reat hu dak intenzjonali fis-sens li l-agir ta' dak li jkun irid ikun maghmul bilhsieb li hu qed jezercita dritt li jahseb li ghandu ghad-distinzjoni mir-reati ta' serq jew danni volontarji fuq proprjeta' ta' haddiehor per ezempju .

Ghalhekk hemm bzonn li issir indagni fuq il-movent li jkun wassal lill-persuna li ikkommettiet dar-reat biex taghmel dak li ghamlet . L-element materjali invece jikkonsisti filli wiehed jippriva persuna ohra minn xi dritt fuq haga li ghandu id-dgawdija taghha.

" "Hu risaput – u dan, del resto johrog mill-istess definizzjoni tar-reat in dizamina – li l-istess att materjali jista jaghti lok ghar-reat ta' ragion fattasi jew ghal iehor (hsara volontarja, serq), u jekk ikunx hemm dana ir-reat ta' ragion fattasi jew xi reat iehor jiddependi mill-intenzjoni tal-agent. Hu irrilevanti jekk dina l-intenzjoni tikkwalifikax bhala intenzjoni specifika jew intenzjoni generika. Fi kliem il-gurista Antolisei: "quanto all'elemento soggettivo generalmente si afferma che occorre un dolo specifico, il quale sarebbe costituito dal fine di esercitare un preteso diritto. Questa opinione deriva da una inesatta nozione del dolo specifico. Il fine di esercitare un preteso diritto, invero non e' altro che l'intenzione di farsi ragione da se medesimo, e siccome questo 'farsi ragione ecc' non e un quid che sta al di la del fatto che costituisec il reato, ma il fatto medesimo (azione ed evento) il dolo richiesto deve ritenersi generico, e non specifico"

65. Ir-reat kontravenzjonali ta' vjolazzjoni ta' proprjetà jitqies integrat meta:

Kull min ... bi ħsara tas-sid jew tad-detentur, jagħmel vjolazzjoni oħra kontra l-proprjetà ta' ħaddieħor, mhux imsemmija fil-paragrafi ta' qabel ta' dan l-artikolu, u lanqas band'oħra f'dan il-Kodiċi.

66. Biex jitqies integrat dan ir-reat ta' natura kontravvenzjonali jeħtieġ li jiġu ppruvati s-segwenti elementi:

i) Proprjeta' li tagħha huwa magħruf is-sid/detentur;
ii) L-aġent tar-reat ikun għamel infrazzjoni f'dik il-proprjeta' kontra l-volonta' tas-sid/detentur;
iii) L-aġent tar-reat irid ikollu x-xjenza li dik il-proprjeta' hija ta' xi ħadd u jkollu l-intenzjoni illi jwettaq dik l-infrazzjoni;
iv) B'riżultat ta' din l-infrazzjoni, tkun twettqet ħsara mhux neċessarjment kwantifikabbli materjalment nonche' xi forma ta' preġudizzju.

67. Fl-appell kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs. Emmanuele Vella** deċiż fis-6 ta' Jannar 2003 intqal:

il-hsara ravvizata fil-paragrafu (d) ta' l-Artikolu 340 mhix semplicement hsara kwantifikabbli fi flus, bhalma hu, per ezempju, il-kaz tal-hsara kagunata bis-serq (Art. 267, 279, 285, u 334(a) Kap. 9), jew tal-hsara

konsegwenti ghal reati ta' frodi (Art. 310) jew ghar-reat ta' hsara volontarja fi proprjeta` mobbli jew immobbli (Art. 325). Il-hsara kontemplata fl-Artikolu 340(d) tavvera ruhha kull darba li, bil-vjolazzjoni tal-prorpjeta` li tkun saret, is-sid jew id-detentur ta' dik il-proprjeta` jkun sofra xi pregudizzju anke jekk mhux kwantifikabbli fi flus jew li ma jkunx jikkonsisti fi hsara materjali. In fatti f'dan is-sens hija aktar korretta l-espessjoni wzata fit-test Ingliz tad-disposizzjoni in dizamina – *"…to the prejudice of the owner or holder thereof…"*. Hekk, per ezempju, gie ritenut li anke s-semplici skomodu li wiehed irid joqghod inehhi karta mwahhla fuq il-windscreen ta' vettura qabel ma jkun jista' jibda jsuqha jammonta ghall-hsara ravvizata fl-Artikolu 340(d) (**Il-Pulizija v. Gianni Nicola Cassar**, Qorti Kriminali, 1/3/1958 – f'dan il-kaz il-vjolazzjoni kontra l-proprjeta` kienet tikkonsisti fis-semplici manumissjoni tal-vettura biex titwahhal il-karta). Hekk ukoll fil-kaz **Il-Pulizija v. Philip Agius** (Qorti Kriminali, 25/1/1958) gie ritenut li l-hsara in kwistjoni tista' tikkonsisti semplicement filli xi hadd jezercita dritt fuq bicca art b'menomazzjoni tad-drittijiet tas-sid jew tad-detentur ta' dik l-art. Gie ritenut ukoll li meta bejn il-gabillotti jkun hemm arrangamenti dwar, fost affarijiet ohra, moghdijiet, l-invazjoni tar-raba' tammonta ghal hsara fis-sens ta' l-imsemmija disposizzjoni u dan peress li tali invazjoni tiddisturba l-imsemmija arrangamenti li jirregolaw id-drittijiet ta' l-istess gabillotti inter se (**Il-Pulizija v. Anthony Gauci et**, Qorti Krminali, 19/4/1958). Huwa veru li fil-kaz de quo, u skond id-deposizzjoni ta' l-istess appellant, fil-25 ta' Frar tas-sena l-ohra kienet l-ewwel darba li huwa kien dahal minn fuq il-passagg imsemmi bil-vettura fix-xitwa; pero` huwa veru wkoll li f'cirkostanzi simili Vincent Buhagiar ghamel sew li rreagixxa tempestivament bi kwerela u dana minhabba l-biza li, kif jinghad, "jitrabba l-gust". Ghalhekk ma hix korretta t-tezi ta' l-appellant li l-hsara trid tkun "materjali" u "effettiva" (kif jidher li gie ritenut fis-sentenza tal-Qorti Kriminali tat-18 ta' Lulju, 1949 fl-ismijiet **Il-Pulizija v. Grazio Mifsud**) jekk b'dawn iz-zewg kelmiet wiehed jeskludi l-prejudizzju b'mod generali kif aktar 'l fuq imfisser.

68. Ukoll fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Kisinchand Mohnani**[19] ġie mistqarr is-segwenti**:**

Li hu qed jikser l-obbligi kuntrattwali tiegħu huwa evidenti, kif inhu evidenti ukoll illi bit-tqeghid tal-merkanzija fil-proprjeta ta' haddiehor huwa hati tar-reat kontravvenzjonali mahsub fl-artikolu 340(d) Page 26 of 27 tal-Kodici Kriminali, b'liema reat, madanakollu l-appellant ma giex mixli. L-artikolu 340(d) fil-fatt johloq ir-reat kontravvenzjonali f'kull minn "bi ħsara tas-sid jew tad-detentur, jagħmel vjolazzjoni oħra kontra l-proprjetà ta' ħaddieħor, mhux imsemmija fil-paragrafi ta' qabel ta' dan l-artikolu, u lanqas band'oħra f'dan il-Kodiċi." ..... Illi huwa dak li fil-fatt sehh fil-kaz odjern bl-invazjoni tal-proprjeta tal-kwerelanti mill-appellant b'dan illi tali invazjoni qed tohloq pregudizzju u hsara lid-drittijiet taghhom bhala sidien ta' dan il-fond.

[19] Deċiża nhar it-30 ta' Ottubru 2019

69. Bl-istess mod fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Anthony Mallia** li kienet saret referenza għalih fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Steven Francis Haston:**[20] intqal:

> Illi ghall-finijiet ta' l-element formali, kif spjegat magistralment fis-sentenza fl-ismijiet Il-Pulizija v Anthony Mallia 1, hu ormaj pacifikament rikonoxxut fid-dottrina u fil-gurisprudenza li ghall-imputabilità fil-kontravvenzjonijiet hu bizzejjed il-volontarjetà tal-fatt. Huwa bizzejjed, cioè, illi l-imputat kien kawza efficjenti volontarja tal-fatt kontravvenzjonali, minghajr ma hemm bzonn illi jkun hemm fl-imputat il-koxjenza ta' l-illegittimità tal-fatt stess. Jekk l-imputat ried il-fatt biss, allura l-imputat ikun fi stat kontravvenzjonali. Dan ifisser li f'dan il-kaz il-prosekuzzjoni kellha tipprova – bl-evidenza u mhux bil-kongetturi – li l-esponent kien jaf li kien qed jidhol gewwa proprjetà privata.

70. Imbagħad fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Carmelo Galea**, deċiż fl-4 ta' Novembru 2004 intqal ukoll li

> Il-kontravvenzjoni hemm indikata u cioe' dik kontemplata fl-artikolu 340 (d) ma tkoprix eventwalita' bhal din fejn konjugi proprjetarju jimpedixxi l-access tal-konjugi l-iehor fid-dar taz-zwieg izda fattispecji ohra li normalment ikunu jikkonsistu filli wiehed jidhol fil-proprjeta' ta' haddiehor bla permess u b'hekk jinvadi l-privatezza ta' dak li jkun. Ghalhekk l-appellant ghandu jigi liberat minn din l-imputazzjoni.

71. B'hekk anke l-invażjoni tal-privatezza ta' dak li jkun ġiet mill-ġurisprudenza ritenuta bħala forma ta' vjolazzjoni fil-proprjeta ta' ħaddieħor bi ħsara għas-sid jew detentur tagħha.

Ikkunsidrat

72. F'dan il-każ, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha provi sodi li fuqhom setgħet legalment u raġonevolment tikkonkludi li l-appellant mhux biss mar fejn ir-residenza tal-eks mara tiegħu u ħabtilha mal-bieb, iżda wkoll li huwa rifes l-għatba ta' dik id-dar nonche rnexxielu jżomm il-bieb ta' barra miftuh, kif ukoll jimbuttah lura u jidħol f'dik ir-residenza, anke jekk ma hemmx provi sodi li juru li daħal ħafna l-ġewwa f'dik il-proprjeta.

73. Dik il-Qorti kellha wkoll prova soda li l-appellant ma kellu ebda jedd possessorju, żgħir kemm huwa żgħir fuq dik il-proprjeta. Iżda l-eks mara tiegħu ġie pruvat li kellha, fis-sens li kienet tirrisjedi f'dik id-dar bil-kuntentizza tal-kwerelant Matthew Bartolo. Anke Matthew Bartolo jirriżulta li kellu jedd possessorju fuq dik il-proprjeta in kwantu

[20] Deċiża nhar is-27 ta' Jannar 2022

wkoll kienet ir-residenza tiegħu. L-istatus quo rifless fl-eżerċizzju ta' drittijiet partikolari f'dan il-każ kien jindika li Matthew Bartolo u Ruth Busuttil kellhom jedd ta residenza fl-indirizz li l-appellant mar iħabbat fiha biex ikun jista' jeżerċita l-jedd għall-aċċess għall-minuri Ben, kif kien pretiż minnu.

74. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha wkoll prova soda li l-appellant ma kienx mixtieq li dakinhar imur f'dik ir-residenza jew jidħol f'dik ir-residenza, l-anqas li jirfes l-għatba tal-istess. Fil-fatt jirriżulta pruvat li Ruth Busuttil u l-appellant kellhom skambju ta' messaġġi qabel dan l-inċident fejn Busuttil infurmat lill-appellant li ma kienetx sejra toqgħod mal-arranġament fattwali dwar l-aċċess għall-minuri Ben għal dakinhar minħabba raġuni li kellu xi appuntament. L-appellant jirriżulta li ma riedx joqgħod għal dan u rreka ruħu fir-residenza ta' Busuttil xorta waħda, minkejja li kjarament ma rieditux imur biex jeżerċita dak id-dritt dakinhar.

75. Iżda aktar minn hekk il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha wkoll prova soda li wara li l-appellant mar f'dik ir-residenza – meta ma kienx volut – u wara li huwa ħabbat il-bieb u Ruth Busuttil niżlet tgħidlu jitlaq l-hemm, hija kienet għamlet tentattiv biex tirrespinġi lill-appellant il-barra minn dik ir-residenza. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) setgħet legalment u raġonevolment temmen lil Ruth Busuttil meta din qalet li l-appellant mhux biss rifes l-għatba iżda baqgħa dieħel ukoll ġewwa dik ir-residenza meta ma kienx mixtieq u gradit li jagħmel dan. Busuttil iżżid ukoll li l-appellant għamel dan bi grad ta' vjolenza meta imbuttaha minn wiċċha.

76. Ġie pruvat ukoll b'mod sod li qabel ma seħħew il-fatti li taw lok lil dan il-każ, kien hemm kontroversja bejn il-partijiet rigward l-aċċess għall-ulied minuri tagħhom, b'mod partikolari fir-rigward ta' Ben. Tant huwa hekk li mill-kontro-eżami ta' Ruth Busuttil jirriżulta li dakinhar stess ta' meta seħħ dan l-inċident hija kienet għadha kif ġiet infurmata li rikors tagħha biex jiġi sospiż l-aċċess għall-minuri da parti tal-appellant kien ġie miċħud. Li Matthew Bartolo kien ukoll jaf b'dawn il-problemi marbuta mal-aċċess tal-appellant għal uliedu minuri jirriżulta wkoll mix-xiehda tiegħu f'paġna 18 u 19. Li l-appellant ma kellux jedd t'aċċess regolat b'digriet jew sentenza għal dak il-jum huwa wkoll fatt magħruf kemm minn Bartolo kif ukoll Busuttil. Huwa għalhekk ċar li f'dan il-każ, kien hemm kontroversja.

77. Anki jekk għall-grazzja tal-argument kellu jitwemmen l-appellant li huwa mhux vera baqa' dieħel sa ġewwa u li waqaf fuq l-

għatba ta' barra r-residenza, xorta waħda aċċeda volontarjament u konxjament għal fond in kwistjoni u dan kontra l-volonta' tas-sid jew detentur li sussegwentement mar jagħmel kwerela.

78. Għalkemm ma saritx ħsara materjali, il-kwerelant ħassu vvjolat fid-drittijiet tiegħu bil-preżenza mhix mixtieqa tal-appellant wara l-bieb tar-residenza tiegħu daqskemm fuq l-għatba tar-residenza tiegħu jekk mhux ukoll iktar 'il ġewwa skont dak li xehdet Busuttil. F'dan il-kwadru probatorju, l-appellant ġie pruvat li wettaq vjolazzjoni tal-proprjeta tal-kwerelant fejn apparti l-iskumdita' li jġib miegħu inċidenti bħal dan fejn jirriżulta li kien hemm storbju u għajjat f'residenza privata, kien ukoll jikkostitwixxi vjolazzjoni tal-privatezza tal-parte civile. F'dan is-sens allura, l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kien ikollha biżżejjed provi biex issib lill-appellant ħati tar-reat kontravvenzjonali ikkontemplat fl-Artikolu 340(d) tal-Kodiċi Kriminali, li kieku l-Prosekuzzjoni xlietu bih. Iżda l-Prosekuzzjoni ma xlietux b'dan ir-reat u għalhekk il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ma setgħetx issibu ħati tiegħu.

79. Pero l-problematika xorta waħda tibqa jekk l-istess fattispecie setgħux ukoll iwasslu għall-integrazzjoni tar-reat ta' ragion fattasi f'dan il-każ.

80. L-att tal-appellant li jmur fir-residenza ta' Matthew Bartolo u Ruth Busuttil mingħajr ma kien mixtieq kien xprunat mill-intenzjoni tiegħu li jeżerċita l-jedd għall-aċċess li huwa ppretenda li kellu għal ibnu Ben, meta kien ben konxju li għal dak l-aċċess dakinhar, huwa la kellu l-awtorizzazzjoni Ġudizzjarja u l-anqas kellu l-kunsens tal-omm il-minuri. Minkejja dan, huwa xorta waħda għażel li jmur wara bieb id-dar tal-omm biex jipprova jieħu l-aċċess għall-ibnu. S'hemmhekk il-kwistjoni kienet waħda ċivili. Iżda fejn l-appellant qabeż il-linja kienet meta l-provi – b'mod partikolari mix-xiehda ta' Ruth Busuttil irriżulta li l-appellant mhux biss ħabbat il-bieb ta' dik ir-residenza imma konxju mid-dissens espliċitu ta' Ruth Busuttil milli jersaq lejn dik id-dar jew jidħol fiha, huwa żamm il-bieb tar-residenza miftuh kontra t-tentattiv li għamlet Busuttil biex tagħlqu, kif ukoll – bl-intenzjoni li jkun jista' jeżerċita dak il-jedd ta' aċċess għall-minuri Ben kif huwa pretenda li kellu, anke baqa' dieħel fir-residenza tal-istess Matthew Bartolo u Ruth Busuttil kontra r-rieda tagħhom. Verament li l-prova li kellha quddiemha l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kienet li tali vjolazzjoni saret għal perjodu ta' ħin qasir. Iżda l-vjolazzjoni saret.

81. Meta l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għażlet li temmen il-verżjoni ta' Ruth Busuttil u Matthew Bartolo flimkien, dik il-Qorti setgħet tasal għall-konklużjoni li l-azzjoni tal-appellant f'dak il-punt kienet intiża li huwa jidħol fir-residenza biex ikun jista' jieħu lil ibnu Ben għall-aċċess li huwa kien qed jippretendi. Iżda l-azzjoni tiegħu li jidħol bil-forza f'dik il-proprjeta biex jipprova jilħaq l-għan li kellu, kienet tikkostitwixxi att estern magħmul bid-dissens espliċitu ta' Ruth Busuttil u minn tal-anqas impliċitu ta' Matthew Bartolo b'mod li huwa impedielhom, għalkemm temporanjament, id-dritt li huma jgawdu d-dritt tal-invjolabbilita tal-ispazju sagru tar-residenza tagħhom.

82. Meta allura l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) emnet il-verżjoni ta' Ruth Busuttil, hija allura setgħet tasal għall-konklużjoni li meta l-appellant għażel li jirfes l-għatba tal-bieb ta' barra tar-residenza ta' Bartolo u Busuttil meta ma kienx mixtieq, u anke daħal iktar il-ġewwa minn hekk, huwa mhux biss ikkommetta vjolazzjoni tal-proprjeta tagħhom iżda wkoll għamel dan għax emmen li huwa kellu dritt li jidħol hemm biex ikun jista' jwettaq l-intenzjoni tiegħu li jieħu lil ibnu Ben għall-aċċess.

83. F'dan il-kuntest ta' kontroversja daqshekk ċara, l-azzjoni tal-appellant li jirfes fir-residenza ta' Bartolo u Busuttil biex jipprova jieħu l-aċċess għall-minuri Ben kienet azzjoni li żgur kienet tirrikjedi rikors lejn l-Awtorita Ġudizzjarja. Iżda l-appellant għażel li jirrikorri għall-awtorita tiegħu innifsu minflok. B'hekk l-azzjoni tiegħu kienet waħda arbitrarja. L-appellant prova jieħu b'idejh dak li suppost huwa kellu jieħu tramite l-proċess legali u mhux jasal biex jipprova jużurpa s-setgħa tal-awtorita pubblika u jabqad u jidħol fil-proprjeta ta' ħaddieħor biex jipprova jasal għall-għan tiegħu li jeżerċita aċċess għal minuri li la kienx sanzjonat mill-Qorti u l-anqas kien maqbul minn naħa tal-omm il-minuri.

84. L-azzjoni tal-appellant ma kienetx tikkostitwixxi reat iżjed gravi minn hekk in kwantu r-reat ta' vjolazzjoni ta' proprjetà huwa wieħed kontravenzjonali u allura minuri meta mqabbel ma' dak ta' ragion fattasi.

85. Ta min jinnota li anke fis-sistema legali Taljan, il-Cassazione kienet għal iżjed minn darba saħqet li huwa possibbli li r-reat ta' violazione di domicilio (li huwa forma ta' vjolazzjoni kontra l-proprjeta) u dak ta' l-esercizio arbitrario delle proprie ragioni jistgħu

jikkoinċidu f'ċerti ċirkostanzi. Fil-fatt, fil-kawża 16303 tal-1989 intqal hekk:

> L'assorbimento del reato di violazione di domicilio in quello di ragion fattasi si verifica soltanto quando l'esercizio del preteso diritto si concreta o consiste nel solo ingresso e nella sola permanenza nell'altrui casa, invito domino. Quando invece taluno si sia introdotto nella casa altrui contro la volontà del titolare del diritto di esclusione per asportare cose che egli ritiene di aver diritto di asportare perché di sua proprietà e l'introduzione nella casa altrui sia avvenuta con violenza sulle cose o alle persone, il soggetto agente viola un duplice ordine di disposizioni e cioè quelle concernenti l'inviolabilità del domicilio e quelle che vietano la tutela arbitraria delle proprie ragioni.[21]

86. Imbagħad fil-kawża 8996 tal-2000, l-istess Qorti ta' Kassazzjoni żiedet tgħid:

> L'assorbimento del reato di violazione di domicilio in quello di ragion fattasi si verifica solo quando l'esercizio del preteso diritto si concreta nel semplice ingresso e nella sola permanenza invito domino nella altrui abitazione (o negli altri luoghi indicati dall'art. 614 c.p.), mentre quando l'agente si introduce nei luoghi predetti contro la volontà del titolare del diritto di esclusione, al fine di asportare cose che egli ritiene aver diritto di prendere, perché di sua proprietà, e la introduzione sia avvenuta con violenza sulle cose o sulle persone, egli infrange sia le disposizioni concernenti la inviolabilità del domicilio, sia quelle che vietano la tutela arbitraria delle proprie ragioni.[22]

87. Anke fil-kuntest Malti għalhekk huwa possibbli li jkun hemm dan ix-xenarju fis-sens li persuna tista' tintroduċi lilha nnifisha b'mod mhux mixtieq f'residenza ta' ħaddieħor u b'hekk tkun qegħda tinvadi l-privatezza ta' dak li jkun u fil-kontemp hija tagħmel dan biex tkun tista' tieħu magħha oġġett li hija tkun tirritjeni li għandha l-jedd li tieħu minn hemmhekk jew, bħal ma ġara f'dan il-każ, biex tipprova tieħu magħha lil binha minuri għaliex hija pretendiet li għadha d-dritt li teżerċita l-jedd tal-aċċess għal dak il-minuri residenti f'dik id-dar, dik il-persuna tkun passibbli kemm għar-reat ta' vjolazzjoni ta' proprjetà kif ukoll għal dak ta ragion fattasi.

Deċide

[21] https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-secondo/titolo-xii/capo-iii/sezione-iv/art614.html Aċċessat fil-25 t'Awissu 2023.
[22] Ibid.

Għal dawn ir-raġunijiet, din il-Qorti tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.

Aaron M. Bugeja
Imħallef